עוד שבולת שניה מהגדיש ומתנה עליה כן וכדאמר ר' יונה בירושלמי וכפי' הר"ש, ומש"כ הרמב"ם ונותן את אחת מהן' היינו הראשונה.
עוד כתב **מהר"י קורקוס** לפרש דנוטל רק שתי שבלים מהגדיש ומתנה על כל אחת מהן שאם היא אינה של לקט יהיו מעשרותיה קבועין בחברתה ונותן אחת מהן לעני ואע"פ שיש ספק שמא זו שנתן אינה של לקט וזו שקבע בה המעשרות היא של לקט וא"כ לא חל המעשר מ"מ כיון שהתנה כן על שתיהן איכא תרי רובי ולא חיישינן. ולכאורה כונתו כמש"כ **המהרלב"ח סי' קיד** והסכים עמו **הפאת השלחן סי' ה אות טז** דהרמב"ם מפרש דגם לר' יונה נוטל שתי שבליםבלבד ומתנה על שבולת אחת וכו' והרי היא מותרת מדין ס"ס ספק שמא היא לקט ואת"ל שמא אינה לקט ספק שמא קבע את מעשרותיה בחברתה וכן מתנה גם על השבולת השניה ונותן אחת מהן לעני איזו שיחפוץ ועי"ש בדברי הרלב"ח מה שפי' את הירושלמי לשיטת הרמב"ם.
ובכס"מ כתב לבאר דברי הרמב"ם דנותן לעני את שתי השבלים אחת בתורת לקט ואחת בתורת מעשר והעני מוכר את שתיהן לכהן בדמי אחת מהן. והקשה **בדרך אמונה** דלשון הרמב"ם ונותן לעני אחת מהן לא משמע כדבריו עוד הקשה **במקד"ד סי' סב אות ג** דלדברי הכס"מ נמצא שהוא מפסיד לעני שהרי הכהן לא יתן לו אלא דמי אחת מהן דהשניה נותן לו בתורת תרו"מ ואף דמי אחת אינו נותן לו בשויה אלא כשווי תרומה כיון שכל אחת מסופקת אם קבע בה התרו"מ וא"כ הרי העני מפסיד אבל לדברי הירושלמי כפי' הר"ש דמביא ג' שבלים וקובע המעשרות באחת מהן אין כאן שום הפסד לעני.

ג. אמר רבי אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו, אלא מזכה את העני בכל הגדיש ומעשר שיבולת אחת ונותן לו

ביאור שיטת רבי אליעזר

ד] **הר"ש** הביא דברי **הירושלמי** דר"א עצמו סובר דבעה"ב יכול לזכות לעני במיגו דזכי לנפשיה ואין העני צריך לזכות בעצמו והכא לדבריהם דרבנן קאמר דס"ל לעיל פ"ד מ"ט דאין בעה"ב יכול לזכות את הלקט לעני לכן בעינן שהעני יזכה בכל הגדיש.
וכתב **בפיה"מ** דנותן לעני את כל הגדיש במתנה ע"מ להחזיר ועי"ז העני זוכה באותה שבולת ויכול להחליפה עם שבולת אחרת והקשה **רעק"א** אמאי צריך להקנות לעני את כל הגדיש במתנה ע"מ להחזיר הרי העני יכול להגביה את כל הגדיש ע"מ לזכות בשבולת של לקט בכל מקום שהיא וכיון שזוכה בה יכול להחליפה באחרת.
ובתפא"י בועז אות ה הביא דברי הירושלמי דנחלקו אמוראי האם יכול לזכות לו שבולת אחת כיון דהיא מעורבת ואין מקומה ידוע, ועי' **בתשובת רעק"א** שתמה על הירושלמי דמה בכך שהיא מעורבת ואין מקומה ידוע ומה סברא היא שמחמת זה לא יוכל לזכות בשבולת בכל מקום שהיא והביא דמהר"א פולדא כתב שכן מבואר בקדושין, וכתב רעק"א ולי העני נעלם מקומות בקידושין.
ד **ובאמרי בינה דיני תרו"מ סי' י"ז** תי' קושיית רעק"א דכיון שאין ידוע מקום השבולת ואינו יכול לברר מקומה א"כ אין העני יכול להנות ממנה ומש"ה חשיב שאין לה שוויות ממון לגביו ולא שייך בה זכיה. **ובמקור ברוך ח"א סי' לח** הביא דברי **הרמב"ם זכו"מ פ"ג ה"ה** דא"א להקנות לחבירו דבר שאינו מסויים וברור ולכן אינו יכול להקנות השבולת שא"א לברר היכן היא.
והנה במקור ברוך שם כתב להוכיח **מתשובת מהר"ם** שהובאה **במרדכי ב"מ פ"ק ובתשובת מיימוני לס' נזיקין** דא"א להקנות מתנו"ע לעני במתנה ע"מ להחזיר ואינו יוצא בה ידי מתנו"ע וכתב דאע"פ דלגבי מתנו"כ מבואר בקדושין דמהני מתנה ע"מ להחזיר שאני מתנו"ע דכתיב בהו תעזוב ובעינן עזיבה מוחלטת. והקשה לפ"ז מאי מהני דנותן לעני במתנה ע"מ להחזיר הרי לא קיים בזה תעזוב אמנם כתב דע"פ דברי הרמב"ם א"ש דאת כל הגדיש נותן לו במתנה ע"מ להחזיר אבל את השבולת הוא נותן לו במתנה גמורה.

פרק ה משנה ג' וד'

א. הערות במשנה ג

א. מריש המסכת עד פ"ד משנה י' הם דיני פאה. ומשם עד לפ"ה משנה ג' הם דיני לקט. וממשנה ג' עד משנה ז' הם דינים כלליים בלשו"פ. ואח"כ דיני שכחה. אמנם להרמ' בפיה"מ משנה זו שייכא עדיין לדיני לקט.
ב. כדי להבין את **הרמב"ם פ"ד ה"ח, ופ"ט הט"ו**, על מתני' מומלץ לראות את הירושלמי על מתני'.
ג. **הר"ש והרא"ש** לא פי' מהו 'מגלגלין'. עי' **ברש"ס וברע"ב**. ופי' מחודש **בלחם שמים** ליעב"ץ שהוא מלשון 'מגלגלין עליו את הכל' והיינו דר"מ אוסר להפסיד את העניים גם אי יגלגלו עליו את ההפסד. ולחכמים שרי.
ד. עי' **בפיה"מ להרמ'** פשט מחודש במשנה שאסור לקצור יחד מין גרוע עם מין משובח כשעי"ז גורם שהלקט יפול מן הגרוע. ועי' **ברש"ס** שהק' עליו כמה קושיות. וביד לא הביא פי' זה עי' **ברעק"א וברש"ש**. **והחידוש בדבריו** (בפיה"מ) דיש איסור לעשות פעולה שלא יפול לקט. ועי' **במלאכ"ש בשם הרא"ש** (אינו לפנינו) פירוש דומה להרמ'. וכבר תמה **בשערי אמונה**, וכי יש חיוב להשאיר לקט. ומדוע שלא יעשה אדם טצדקי שלא יפול לקט. וכ' דאם עושה פעולות בקצירה שאין כן הדרך עובר ב'אל תשג גבול עולם' וקנסוהו. ואפשר שדומה הדבר למה שפסק הרמ' והשו"ע (סי' שכד) דאסור לעשות עיסות קטנות כדי ליפטר מן החלה.
ה. מה ההיזק שנגרם לעניים? **הר"ש** כתב 'הפסד העניים' משמע שאין ההפסד בגוף השיבולים אלא שדוחה אותם בזמן. **וברא"ש** איתא מזיק לעניים 'בלקט שלהם' משמע דההיזק בגוף השיבולים, ועי' **צה"ל ס"ק ע"ד** דכך נתכוין הרמב"ם.
ו. הביא **הר"ש** שצריך בעה"ב לשלם לעניי אותה העיר. והנה הקשו האחרונים מדוע חייב לשלם לעניים, הא קיי"ל מזיק מתנ"כ (ומתנ"ע) פטור מלשלם. כן הק' **היד דוד**. ועי' **בצה"ל ס"ק עט**.
ז. **הרש"ס** כתב דאיירי כאן שרוצה לרבץ שדהו אחר הקצירה. **וברבמ"צ** קודם הקצירה. ויש חידוש בדבריו דחשיב מזיק לעניים עוד קודם קצירה, וכבר דובר בענין זה בעבר ואכמ"ל.

ב. הערות במשנה ד'

א. יש לראות גמ' **חולין קל:** גופא אר"ח – ת"ש מנין. **ותוס' ד"ה ואב"א. וד"ה תנא. והר"ן** על הרי"ף ואי בעית אימא וכו'. עד 'לדרשא אחרינא בגמ'.
ב. הק' **התפארת יעקב** בחולין שם מה שואלת הגמ' מדר"א ליקום וליתוב. הא גם רבנן מודים שמזיק מתנ"ע חייב אלא שכאן יש טעם אחר 'עני היה באותה שעה', ובדין מזיק מתנ"ע לא מצינו שפליגי. וי"ל דהנה כתב **החת"ס** שם וז"ל: נ"ל טעם פלוגתתן דלכ"ע עני הוא באותו שעה ומותר ליטול אך ר"א ס"ל עכ"פ איננו עני אלא לשעה והוא צריך להלואה ולא למתנה ע"כ לא יטול אלא בתורת הלואה לא לשם מתנה

וע"כ ישלם אח"כ. ורבנן ס"ל כיון שהותר ליטול הותר כי היכי דמי שיש לו מאתיים זוז חסר דינר אעפ"י שיש לו די פרנסתו עד יום אחרון בשנה שאז יחסר לו דינר מ"מ מותר ליקח עתה לקט שכחה ופאה כמה וכמה כיון שהותר לצורך דינר הותר לגמרי ה"נ דכוותי' ור"א ס"ל הני מילי בכמות. אבל באיכות לא דלהלואה נצרך ולא למתנה'. וא"כ יש לתרץ קושיית התפא"י דכוונת הגמ' לשאול דבשי' ר"א לא רואים כלל את הדין שמזיק מתנ"ע חייב. דהכא חייב מחמת ההלוואה. (אך עי' רש"י שם). וכך פירש **בשואל ומשיב** (מהדורא שתיתאה סי' כו) **וכן בחזו"א יו"ד סי' רי"ד** לדף קלא' בתוד"ה שאני. דר"א נתכוין דהוי תורת הלואה.

ג. **הרעק"א** על המשנה הק' על הרמ' דפסק ד'עני שעה' חייב ממידת חסידות ומהגמ' משמע דזה לר"א ולא לחכמים. עי' **בבועז ובחת"ס** חולין שם.

ד. **הרא"ש** כתב כאן ופטור מן המעשר. כבר הובא בשיעור על פטור פאה ממעשר וז"ל: **המקד"ד** (תרומות ג') **והתו"ז** (פ"ד מ"ט) **הביאו ראיה ליסוד המשל"מ** מהרא"ש לקמן במשנה פ"ה מ"ד, דשם איתא בעל הבית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לשו"פ ומעשר עני יטול וכשיחזור לביתו ישלם דברי ר"א וחכמים אומרים עני היה באותה שעה. וכ' **הרא"ש** 'עני היה ופטור מן המעשר' עכ"ל. משמע דרק לרבנן דאי"צ לשלם כשיחזור לביתו הוא דפטור מן המעשר, אבל לר"א דלא אמרינן עני היה, חייב במעשרות, הרי מפורש בדברי הרא"ש דעשיר שנטל לשו"פ חייב במעשרות, אלמא דהפטור מתרו"מ חל רק לאחר זכיית העניים. וכבר כתב **הקה"י** דע"כ ט"ס הוא, דלא מיירי שם במשנה מענין מעשר כלל. וצריך לגרוס בדברי הרא"ש 'עני היה באותה שעה ופטור מן התשלומים'. וכבר הגיהו במשניות וגשל ובמהדורה שאנו משתמשים עפ"י הקה"י.

ה. יש לחקור אי שרי ל'עני שעה' ליטול אפי' אלף זוז בבת אחת. **בד"א** כתב דיכול. **ובשערי אמונה** הביא דהראו לו מה שכתב הקה"י בב"ק לא כדבריו. ועי' **באילת השחר** ב"ק שם שדן בזה.

ו. **בחוט המשולש** (סי' יז') כתב ד'עני שעה' שיש לו אפשרות ללוות מעות כדי להשקיט את רעבונו, לא מחוייב ללוות. אך בשם רבו אדוננו **הגר"א** הביא ד'עני שעה' שיכול ללוות לא חשיב 'עני'. **ובחדרי דעה יו"ד סי' רנ"ג** הקשה על הגר"א עיי"ש.

ז. העירו שמכונת הקומביין כיום גם קוצרת וגם שואבת את הלקט, **ולדרך אמונה בד'** הרמ' דגם כשאין עניים בעינן להניח פאה ולקרות שם אלא שיכול ליטלה, אך עכ"פ פטור ממעשר. וה"ה הלקט חל מאליו כמו שכתב רבינו **בצה"ל פ"א אות פ"ג**. יוצא א"כ דמעורב בחיטים שלנו פטור וחיוב, ואמנם כל השנה מביאים חיטה מחו"ל. אך בפסח דא עקא. ושוב העירו דאי נימא שמפריש בקמח, חשיב לח, ויש בילה בלח. ומעשר מן החיוב על החיוב ומן הפטור על הפטור. ויש לברר. עכ"פ כתב **בד"א פ"א ס"ק ס"ב** דנקטינן דלא כהרמ'. ועי' **בצה"ל פ"ז**.

ג. סוגיית מזיק מתנ"כ ומתנ"ע

יש לראות רמב"ם וד"א ביכורים פ"ט הי"ד.

א. במתני' שנינו מח' ר"א וחכמים בדין 'עני שעה'. והיוצא מסוגי' **דחולין דף קל'** שנחלקו בב' מחלוקות. א. אי מזיק מתנ"כ ומתנ"ע חייב, דלר"א חייב ולחכמים רק מדין מידת חסידות. ב. האם 'עני שעה' חייב לשלם אח"כ. דלרבנן אינו חייב אפי' משום מדת חסידות. ולר"א חייב. כך ביאר **הרשב"א** שם **והשנו"א** הכא.

ב. והנה בגמ' שם איתא ב' מקורות לכך דהמזיק מתנ"כ פטור: א. קרא 'וזה'. ב. סברא דהוי ממון שאי"ל תובעין. ונחלקו **התוס' והר"ן** (הובא במ"מ שבוע שעבר) **להתוס'** נפ"מ בלצאת ידי שמים. ולהר"ן לא בזה נחלקו דלכו"ע אין לצי"ש אלא מידת חסידות. **הכס"מ פ"ט מביכורים** כתב דהרמ' כתוס'. **והלחם שמים** (מובא בחת"ס חולין) **דהרמ' כהר"ן. בשו"ע יו"ד סי' ס"א סעי' ט"ו** פסק כתוס'.

ג. ובדעת התוס' דיש חיוב לצי"ש: הנה כתב **הקצות סי' כח סק"ב** דיש ב' סוגי לצי"ש. בגרמא, ובזה לא מהני תפיסה כי אי"ז חיוב ממון גמור. ובקלב"ם, ושם מהני תפיסה דהוי חיוב ממון גמור אלא שהבי"ד אינם יכולים לדון משום 'כדי רשעתו'. והיטיב לבאר שם. והאריך בזה **התומים** שם.

ויש לחקור בלצי"ש הכא אי מהני תפיסה. מחד י"ל דכוונת הגמ' 'דהוי ליה ממון שאיל"ת' דהוא ממון חלש ולא יוצר חיוב ממון ודמי לגרמא. או דכוונת הגמ' דהוא חיוב ממון גמור, ובודאי יש כהן אחד בעולם שהוא חייב לו. אלא שאין כח להוציא, כיון שאין מי שיתבע שיכול לדחות כל כהן הבא לפניו, ולפי"ז הוי כקלב"ם.

ונראה שנחלקו בזה רש"י ותוס'. לשון **רש"י בחולין**: 'אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותנן ולא לך' - נראה כהצד השני, דממון שאי"ל תובעין הוי חיוב ממון גמור אלא שיש מניעה לתבוע. וכמו כן **רש"י בבכורות לו:** כתב דהמעכב מתנ"כ עובר בלא תגזול. **התוס' בסוכה כג:** הקשו מדוע כותים חשודים על תרו"מ הא על גזל אינם חשודים. ותי' דאי"ז גזל כיון דהוי ממון שאי"ל תובעין. **ובתורא"ש** שם 'משום דלאו גזל גמור הוא דהוי ממון שאין לו תובעים'. משמע דהגדרת ממון שאי"ל תובעין דהוא ממון חלש.

ד. **בדברי יחזקאל סי' כ"ב י"ב** כתב דבמזיק מתנ"כ ל"מ תפיסה. **ובאפיקי ים** (ח"א סי' מ"ב ט') הוכיח דל"מ תפיסה. **בד"א ביכורים פ"ט ס"ק קי"א** כתב בפשיטות שמהני תפיסה (בשם מהרש"ם).

ה. והנה הובא לעיל דרש"י בבכורות לו: כ' דהמעכב מתנ"כ עובר בלא תגזול. ובאפיקי ים (שם) **הביא** קושיית **הגדול ממינסק** שלפי"ז משכחת לה שלוקין על לאו דלא תגזול, והיינו בממון כהנים אם עיכב ואח"כ הזיקן או אכלן. ול"ש לתקן, דקי"ל שהמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור. ואילו במכות טז' מבואר דלא משכת לה 'ביטלו' בגזילה. וכתב האפיקי ים שם לדון אם כשיש חיוב לצי"ש, מיקרי ניתק לעשה. ולכאורה נראה שזה תלוי בהנ"ל, דאם הוי חיוב ממון גמור ורק הבי"ד אינם יכולים להוציא, מתקיים בזה השבה, וחשיב תתיקון ללאו. אבל אם אינו חיוב ממון גמור, אין התשלומין של לצי"ש חשיב ניתוק. ונמצא עוד נפ"מ בחקירה הנ"ל (לבד הנפ"מ דתפיסה), אי הוי ניתוק ללאו.

ו. ויוצא א"כ דקושיית הגדול ממינסק מיושבת ממנ"פ, אי נימא דמתנ"כ הוי ממון גמור ועובר בלא תגזול כרש"י. א"כ החיוב לצי"ש חשיב תיקון ללאו וכנ"ל. ואי נימא כהצד שאינו ממון גמור אלא חיוב ממון חלש. א"כ אין בזה 'לא תגזול'.

ויש לציין **דהרמב"ן ב"מ סב.** הסיק דחיוב לצאת ידי"ש לא חשיב תיקון ללאו. כיון דאין מחייבין אותו להחזיר. **ובש"מ** שם מביא ראשונים שחולקים.

ז. והנה הקשו **הלח"ש** (שם) **והאפיקי ים** (שם) קושיא עצומה, איך איתא בגמ' מכות וכן פסק הרמב"ם גבי לשו"פ דאי כילה השדה וביטל את האפשרות להחזיר (כגון ששינה ע"י טחינה) **הרי** זה לוקה. ואי חייב לצי"ש הא לאו הניתן לתשלומין אינו לוקה כמבואר במכות טו' גבי גזילה, דלא חשיב ביטלו כיון דניתן לתשלומין.

ותירץ באפיקי ים וז"ל: אולם באמת נראה דלק"מ. דנראה פשוט דאף דאיכא חיוב לצאת ידי שמים במזיק מתנות כהונה או מתנות עניים. מ"מ אין זה מצד חיובא דמצות נתינה לכהן או מצות תעזוב לעניים. דפשוט הוא דמצות נתינה או מצות תעזוב לא שייכא רק כשהוא בעין. משא"כ בליתא בעין לא שייך דיהי' חיוב נתינה או עזיבה לשלם בדמים. והא דאיכא חיוב לצאת ידי שמים הוא רק מדין גזל השבט או גזל עניים. אבל מצות נתינה ועזיבה כבר בטלה לה לגמרי... ודין ממון בעלמא הוא

ולא מצד מצות תעזוב. וא"כ שפיר הוי בטלו לעשה דתעזוב לגמרי ולא הוי תו ניתק לעשה כלל וא"ש.

ח. עוד נפ"מ איכא לו יצוייר שבא בהרשאה מכל הכהנים. אי דהוי חיוב ממון גמור אלא שחסר בכח התביעה, הכא יכול לתובעו. אך אי נימא דהוי ממון חלש. א"כ בשעה שהזיק הוי ממון חלש ונפטר, ולא יהני שכעת בא בהרשאה. ועי' **בקה"י כתובות סי' ל'** דכתב בפשיטות דבבא בהרשאה יכול לתבוע, ונראה שדבריו לדעת רש"י דהוי חיוב ממון גמור וכנ"ל.

ט. עוד נפ"מ: **הש"ך חידש** (הארוך מש"ך הל' מתנ"כ סי' סא) **דמי שהזיק** מתנ"כ דהדין שפטור. ולאחר מכן קבע ליתן מתנותיו לכהן מסוים, היינו 'מכירי כהונה'. יכול אותו כהן לתובעו את מה שהזיק בעבר. וכ"ז אי נימא דממון שאי"ל תובעין הוי חיוב ממון גמור אלא שחסר באפשרות התביעה. ממילא כעת כשנתייחד לכהן מסויים שייך תביעה. אך אי נימא דהוי ממון חלש לא יוכל לתובעו דלא חל חיוב מזיק.

י. עוד נפ"מ: מה יהיה הדין שנתערב מתנ"ע או מתנ"כ לפני נתינתן בממונו שלו. הנה קיי"ל **בגמ' ביצה** ד'ממונא לא בטיל'. ושם איתא בגמ' דממון שאי"ל תובעין בטל. וכבר הביאו בשיעור על ערלה **דבגליוני הש"ס** שם כתב בפשט הגמ' עפ"י **מהר"ם רוטנבורג** דמתנו"כ חשיב ממון שאי"ל תובעין. אך כבר כתב בספר **שערי יושר** (שער ג') **ובשו"ת מהרש"ם** (ח"ה א') דרק ממון שאי"ל תובעין כלל כגון התם דהמים והמלח בטלים בעיסה ואינה מקפדת ומבקשת אותם ביו"ט, א"כ כלפי איסור תחומין שהוא ביו"ט נחשב איל"ת. אך מתנו"כ ומתנו"ע, דהכהן והעני מקפיד עליה לקבל אלא שאין בידו להוציא לא בטל. ונראה שנחלקו בהני ב' צדדים.

אלא שקשה על פי' של גליוני הש"ס. דשנינו במכילתין 'שבולת של לקט שנתערבה' דאינו בטילה. וע"כ דגם אי ננקוט דממון קלוש הוא. אך האי דינא דממונא לא בטיל שייך גם בממון קלוש.

יא. והנה הק' **הר"ן** על תוס', אי יש חיוב לציי"ש ועכ"ז יכול לדחות לכל כהן, א"כ גם כשהמתנות בעין יכול לדחות כל כהן, ומה מיוחד ב'מזיק' מתנו"כ. משאלתו מוכח דהבין בד' תוס' כהצד שהוי ממון גמור וכהד"א. והנה כתב **מהר"י קורקוס** (ביכורים פ"ט הי"ד ובי' אותו הקה"י חולין סי' לז') דכשזה בעין הוי מדין כפיה על המצוות ולא יוכל לדחות.

אך אי ננקוט בתוס' כהאחרונים דל"מ תפיסה, כלומר אינו ממון גמור לא קשה קו' הר"ן. דבעין מהני תפיסה אך בשהזיק אינו ממון גמור.

יב. והנה בהמשך הסוגיא שם איתא דאי משתרשי ליה ע"י שהזיק מתנ"כ, חייב לשלם. ועי' בתוס' דהוי כממון בעין. והנה אי הוי נימא דהוי חיוב ממון קלוש כגרמא, מובן דאי משתרשי הוי ממון אלים. אך אי כצד ב' דהוי חיוב ממון גמור אלא שאין מי שיתבע, מה יתן לך דהוי משתרשי. וע"כ צ"ל דתוס' לשיטתם דממון דאי"ל תובעין לא הוי ממון גמור, ולכך במשתרשי דהוי כבעין הוי חיוב גמור. אמנם **רש"י** בי' שם אחרת ולשיטתו.

יג. הבאנו לעיל דיש נפ"מ בין רש"י לתוס' לענין תפיסה. דלרש"י שממון שאיל"ת הוי חיוב מממון גמור, מהני תפיסה. ולתוס' ל"מ. איברא דבאפיקי ים שם הביא **רש"י בסנהדרין פח'** דל"מ תפיסה במתנ"ע. ולכן צ"ל דתפיסה לכו"ע לא מהני, וגם לשי' רש"י דהוי ממונן גמור עכ"ז לא דמי לחיוב ממון בקלב"ם. וטעם הדבר, דכדי לתפוס ממון שאינו בעין צריך להיות בעל דבר ותובע על הממון, וכיון שכל כהן אינו יכול להיות התובע, דיכול לדחותו לכהן אחר, א"כ אינו יכול לייחד ממון הישראל ולהופכו להיות ממון כהן, דלזה בעי כח בעל דבר (אמנם אי הוי בעין, הממון כבר מיוחד לשבט הכהונה). משא"כ לגבי קלב"ם דיש בע"ד ותובע, אלא שאין בי"ד נזקקים לתובעו, מהני תפיסה.

יד. יש לציין מה שחידש **השיטה מקובצת כתובות ל:** בשם רבינו אפרים (מובא בקה"י שם) **דאמנם מזיק מתנ"כ או שאכלן פטור, אך תרומה שאכלה במזיד, רבנן קנסוהו לשלם.**

ה. סיכום איזה חיובים חלים במתנ"כ ומתנ"ע ואיזה לא.

א. חיוב מזיק, אין – גמ' חולין.

ב. חיוב נהנה, אין – ריטב"א שם.

ג. חיוב משתרשי - מח' רש"י ותוס' שם.

ד. חיוב הלוואה (אי לוה ממתנ"ע) **אין - חדרי דעה. ולכאו' יש לדון לפי תוס' שחיוב משתרשי חל, א"כ ה"ה הלואה.**

פרק ה משנה ה'

רמב"ם וד"א פ"ז ממעשר הל' י'. ופ"ו ממתנ"ע הלכה יד' וטו'.

א. במשנתנו איכא ג' דינים.

דין א' המחליף וכו'

א. צ"ע מה בא ללמדנו, וכי מאי ס"ד לומר דבעה"ב שהחליף עם העניים, ישתנו הדינים מכפי מה שהיה. וכתב **בשנו"א** דס"ד דפאה הוי כמעשר שני דתופס דמיו, וא"כ מה שהיה פאה נהפך לחולין, ומה שהיה חולין **נהפך לפאה.** (והוסיף בשערי אמונה דכל הס"ד היה על פאה שחלה בהפרשת בעה"ב. אך לקט ושכחה שחל ממילא לא היה ס"ד. וצע"ק דכאן נישנו דיני לקט וכמבואר במ"מ לעיל משנה ב'). **וצע"ג הא אין קדושה כלל בפאה ומאי** ס"ד שיהיה כמעש"ש. ואולי כוונת הגר"א למ"ד 'מעש"ש ממון הדיוט'.

וברמב"ם הל' מעשר (מצוטט לקמן) **פי' את ההו"א בנוגע לחלק הבעלים ואת ההו"א בנוגע לחלק העני. ובמה שכ' דהיה הו"א דחלק בעה"ב יהי' פטור ממעשר כיון דהוא חלף הפאה** (וכן ברש"ס), **עי' בד"א מה שבי'. ובערוך השולחן** (העתיד מעשרות סי' ק"ו) **פי' דאיירי שבעה"ב והעני סיכמו מראש להחליף,** וס"ד שיתחייב הלשו"פ בתרו"מ כיון שהיה לצורך בעה"ב.

ב. דייק הגאון **ר' חיים שמואלביץ** זצ"ל מלשון **הר"ש** 'דהוא של לקט שכחה ופאה דפטור מן המעשר'. משמע דעצם שם לשו"פ פוטר ממעשר גם קודם שבא ליד עני. ואילו לשון **הרמ' בפיה"מ** הכא 'אם החליף עם העניים מה שלקח הוא פטור מן המעשרות מפני שהיה של עניים'. משמע שפטור מעשרות חל בבא ליד עני ולא קודם. והרי שנחלקו בספקו של **המשל"מ פ"ב מתרומות.** וא"כ מה שהכריע **המשל"מ דחל רק בבא ליד עני, הוא כהרמ'** (והנה המשל"מ כתב דעל לקט אין ספק דודאי חל קודם שבא ליד העני. וצ"ל דהרמ' איירי רק בפאה. ושוב צ"ע הא כאן נישנו דיני לקט, והלא הרמ' מחמת כן ביאר לעיל משנה ב' דאיירי בלקט. ואולי להמשל"מ ביאר כן מחמת טעם אחר עיי"ש במ"מ.)

דין ב' שנים שקבלו וכו'

א. יש להעיר מדוע נקטה המשנה 'מעשר עני' ולא לשו"פ. ומתוך תירוצי המפרשים עולה מח' להלכה. **התוי"ט** כתב דגם מע"ע נכלל באיסור להזהיר עני על שלו (הנאמר בלקט) אך כיון דמע"ע לא דמיא **ללשו"פ** (דהם בעזיבה והוא בנתינה. והם לא טובלים והא טובל) **חביבא ליה להשמיע במע"ע דין זה, דלהזהיר עני על שלו. בתפא"י** כתב **דהחידוש** במע"ע דאין כאן חשש מכירה או חליפין אלא נתינה גמורה כדין מע"ע. אך **במ"ר** כתב דודאי דין זה שייך רק במע"ע, דבלשו"פ לא שייך שיתנו זה לזה, כיון דדינם לבוז. ועי' **בתוא"ש** דג"כ ס"ל דלא איירי הכא בלשו"פ